

Organisation
der Vereinten Nationen
für Bildung, Wissenschaft
und Kultur

• Harz - Braunschweiger
• Land - Ostfalen
• UNESCO
• Global Geopark

Landmarkering **16**

Sachsenstein

 GEO PARK[®]
Harz · Braunschweiger Land · Ostfalen

Harz

Organisation
der Vereinten Nationen
für Bildung, Wissenschaft
und Kultur

Harz - Braunschweiger
Land - Ostfalen
UNESCO
Global Geopark

Op 17 november 2015
besloot de 38ste algemene
vergadering van de
UNESCO een nieuw label.
Met dit label kunnen
geoparken als **UNESCO
Global Geopark** worden
onderscheiden.

Al in 2004 hadden 25 Europese en Chinese Geoparks het Global Geoparks Network (GGN) opgericht. In de herfst van hetzelfde jaar werd ook het Geopark Harz · Braunschweiger Land · Ostfalen opgenomen. Regionale netwerken, waaronder het European Geoparks Network (EGN), coördineren tot de dag van vandaag de internationale samenwerking.

De kaarten tonen de grenzen van de deelgebieden van het Geopark Harz · Braunschweiger Land · Ostfalen en de ligging van de UNESCO Global Geoparken in Europa.

UNESCO-Geoparken zijn duidelijke afgebakende, unieke gebieden. Geotopen en landschappen van internationaal belang liggen hier dicht bij elkaar. De taak van elk UNESCO-Geopark is het geologisch erfgoed te beschermen en milieueducatie en duurzame regionale ontwikkeling te bevorderen.

Handelingen die kunnen leiden tot een aanzienlijke aantasting van geotopen zijn wettelijk verboden.

1

Anhydrit

Sachsenstein bij Neuhof

Als onderdeel van het 315 ha grote natuurgebied 'Priorteich/Sachsenstein' is de Sachsenstein sinds 1949 beschermd. Het is een opvallende uitloper van Werra-anhydriet en behoort met een ouderdom van ca. 260 miljoen jaar tot de oudste serie van het Zechstein. Zechstein en Rotliegend vormen samen het tijdperk van het Perm. Het Sachsenstein-massief valt onder expressie van klippen naar het noorden, westen en zuidwesten steil af in het dal van de Uffe. Het riviertje ontspringt op ca. 600 m boven de zeespiegel op de Großer Boxtalkopf, een secundaire top van de Ravensberg, en stroomt eerst door Sachsa. Voordat de rivier het Sachsenstein-massief bereikt, markeert het een stukje van de voormalige grens tussen de provincie Saksen (Pruisen) met het plaatsje Sachsa en het hertogdom Braunschweig met het plaatsje Neuhof (Bad Sachsa). Bij de Sachsenstein komt de Uffe dan

*Begin van Neuhof**Detail*

voortdurend in contact met het relatief gemakkelijk oplosbare Werra-anhydriet. Het gipsblokpuin dat uit de muur valt, wordt zeer snel opgelost, waardoor de muur altijd steil blijft. Karstgeulen, waarvan het water uit de Uffe onder de Sachsenstein stroomt, versterken de oplosbaarheid van het gips in de steile wand nog meer. Het startpunt voor de beklimming van de Sachsenstein (stempelplaats 166 van de Harzer Wandernadel) is het begin van Neuhof vanuit de richting Sachsa.

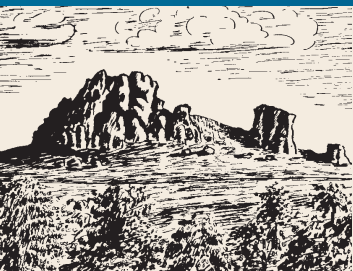
Bij het begin van Neuhof is informatie over een lorrie-kabelbaan die de gipsgroeve van Kranichstein en de gipsfabriek van Kutzhütte tussen 1938 en 1962 met elkaar verbond. Van daaruit wandelen we op de Karstwandelroute onder het motto 'historische grenspaden, de natuur en de geschiedenis' naar het noordoosten. Vandaag stroomt het water van de Uffe van Neuhof over de Sachsengraben richting Branderode in Thüringen.

2

Dolomiet

Römerstein bij Nüxei

De Römerstein (345 m boven NAP) is optimaal bereikbaar vanaf de parkeerplaats van het restaurant 'Alter Grenzkrug' in Nüxei (op de B243 tussen Mackenrode en Osternhagen). De torenhoge rotsen van de Römerstein zijn gemaakt van dolomiet. Het Zechstein-rif werd waarschijnlijk gevormd op een kleine Rotliegendevulkaan toen het ongeveer 257 miljoen jaar geleden door de zee werd bedekt. In het rif zijn veel fossiele mosdiertjes, schelpen en armpotigen te vinden. De oorspronkelijke totale dikte van het kegelvormige rif kan 100 meter zijn geweest. Het gebied ten zuiden van de Römerstein heeft ook talrijke bewijzen van de aanwezigheid van de mens uit de Steentijd. 'Römerstein' gaat waarschijnlijk terug op de Germaanse mythische figuur 'Romar'. De Römerstein is omgeven door het 73 ha grote natuurgebied 'Weißensee en Steinatal' (Habitatrichtlijn) in het 'Gipskarstgebied bij Bad Sachsa'.

Historische afbeelding van de Römerstein

De Römerstein

Karstwandeleroute Südharz

Aan de zuidelijke rand van de Harz zijn meer dan 100 km verschijningen te zien, die te wijten zijn aan de oplossende werking van het gesteente door water: grotten, aardverzakkingen en dolines, karstbronnen, beekjes, gipskegels, geologische karstpijpen, rotsen en witte rotswanden. Daartoe behoren ook de Sachsenstein en de Römerstein. De Karstwandeleroute verbindt dit unieke gipskarstlandschap in de districten Göttingen en Nordhausen tot aan Pölsfeld in het district Mansfeld-Südharz. In het district Göttingen zijn er twee parallelle wegen van de Karstwandeleroute. Net als in de omgeving van Bad Sachsa, kunnen ook hier de wandelwegen met elkaar worden gecombineerd. Het 'Deutsches Gipsmuseum' en de 'Karstwandeleroute' organiseren verschillende evenementen.

3

Ryoliet

Ravensberg bij Bad Sachsa

De ryolieten van de Ravensberg en de ryolieten van de Stauffenbüttel bij Steina representeren rose-gekleurd en compact uitvloeiingsgesteente, die relatief arm zijn aan fenocrysten. Chemisch en radiografisch onderzoek heeft aangetoond dat beide uitvloeiingsgesteentes, zoals het Ilfeld ryoliet, bestaan uit zeer kwartsrijke magma's die in het zuiden opgaan in een porfier-tufsteen. Alle drie de uitvloeiingsgesteentes met een ouderdom tussen 290 en 298 miljoen jaar kunnen stervormig worden toegewezen aan het Rotliegend. Op de weg van Bad Sachsa via de Katzentalsstraße naar de top van de Ravensberg passeren we de afslag naar de Harzfalkenhof. Niet ver hier vandaan bevindt zich de 'Märchengrund', een van de oudste sprookjesparken van Duitsland (opgericht in 1910). We kunnen onze auto daar laten staan. Naar de 660 m boven NAP hoge top willen we een wandeling maken op de

Uitzicht vanaf de Ravensberg

W voor het klooster van Walkenried

Liethweg. Hij vertakt zich van de weg af bij de Kreuzeckhütte. De weg wordt omzoomd door talrijke historische grensstenen die de grens tussen het koninkrijk Pruisen (KP) en het hertogdom Braunschweig (HB) markeren. Er zijn ook oudere grensstenen te vinden. Het Amt Sachsa (S) in het domein Klettenberg behoorde sinds de 13^e eeuw tot het graafschap Hohnstein. In 1636 ging de heerschappij over naar het bisdom Halberstadt. Na de Vrede van Westfalen in 1648 werd Kurbrandenburg uiteindelijk gecompenseerd voor het verlies van Pommeren aan Zweden met het bisdom Halberstadt en de graafschap Hohnstein. Via Guntrams Wiese bereiken we de Dreierherrenstein. Het markeert een punt waar in 1866 drie landen elkaar ontmoetten: Braunschweig, Pruisen en het tot dan toe onafhankelijke koninkrijk Hannover. Aan de Hannoverse kant staan de letters FG voor het vorstendom Grubenhagen en L voor Lauterberger Forst, aan de kant van Braunschweig de W voor het klooster van Walkenried.

4

Koperleisteen

Schwiebachtal bij Bad Sachsa

Niet ver van de jeugdherberg ligt de Schwiebachweg, die ten zuiden van Bad Sachsa via de L604 naar het romantische Schwiebachtal loopt. Koperleisteen is op verschillende plaatsen dicht onder de oppervlakte te vinden. Het bevat tot 4 % koper. Koperleisteen is 260 miljoen jaar geleden ontstaan uit het slib van een tropische zee. De afzetting van de ca. 40 cm dikke zwarte horizon duurde ongeveer 50.000 jaar. Een bijzonderheid is de rijkdom aan opgeslagen fossielen. Er zijn vooral fossiele vissen te vinden, waaronder de Mansfelder koperleisteenharing 'Palaeoniscus freieslebeni'. De koperleisteenhORIZON wordt op één punt van het natuurpad blootgelegd. Op een van de informatieborden van het natuurleerpad zijn de recente vissoorten afgebeeld die vandaag de dag in de visvijvers in het Schwiebachtal te vinden zijn.

Naar het Schwiebachtal

Beekbedding van de Steina

5

Karst

Versijpelen van de Steina

Het riviertje de Steina verdwijnt bij de kerk van Steina. Vanuit de Harz bereikt de beek hier de verkarste Zechsteinlagen en sijpelt bij laag water volledig en zichtbaar weg in de ondergrond. De droge beekbedding is ongeveer 4 km naar het zuiden te volgen en mondt uit in de Lichte ten zuiden van Nüxei. Bij middelmatig water stroomt bij de kerk een deel van het water over de plek waar het water ondergronds verdwijnt, maar bereikt nauwelijks de spoorlijn. Alleen bij hoog water gaat de Steina over Nüxei naar het zuiden. Oorspronkelijk zou de Steina in het geval van hoog water in het brede Nußteichbekken bij Nuxei in een daar aanwezige ponor sijpelen. Typisch voor een karstgebied is dat het water door scheuren en spleten in gips of dolomiet ondergronds stroomt voordat het niet ver van Nordhausen weer opduikt.

6

Bosglas

Glasmuseum Steina

In 1991 werd de voormalige glasfabriek Kronshagen ontdekt. Dit was de aanleiding voor de oprichting van een glasmuseum in Steina. Andere vondsten van glasfabrieken die in de daaropvolgende periode zijn ontdekt, tonen het belang aan van de glasproductie in de 16^e en 17^e eeuw aan in de het zuidwesten van de Harz. De opgravingen in de Wijnglasfabriek Wieda hebben bijzonder mooie vondsten opgeleverd. Bosglas bestaat uit kwarts, kalk, kaliumcarbonaat en metalen. Kwarts is de eigenlijke glasvormer. Kalk zorgt voor de duurzaamheid van het glas en kaliumcarbonaat werd gebruikt als vloeimiddel en om de smeltemperatuur van kwarts te verlagen. Kenmerkend voor bosglas is de groene kleur, die wordt veroorzaakt door ijzeronzuiverheden in de grondstoffen. Deze groene kleur kwam echter overeen met de smaak van die tijd. De glasblazerijen in

het bos produceerden allerlei dingen: van kroonglas tot flessen, glazen en knopen. Zij vormden hun eigen tijdperk in de geschiedenis van het glas. De glasmeeesters kwamen uit glasblazerijen in Bohemen, het Beierse Woud en de Spessart, woonden in het bos en vormden een streng georganiseerd gilde. De belangrijkste basis voor de glasblazerij was een rijke voorraad hout. Hardhout werd gebruikt als brandhout voor het stoken van de ovens en voor de productie van kaliumcarbonaat. Het jaarlijkse houtverbruik van een glasfabriek van 2.000 tot 3.000 m³. De concurrentie met de mijnbouw en de ijzersmelterijen hebben de reserves van het bos snel doen uitputten. De laatste ovens doofden in het begin van de 18^e eeuw. Steina behoorde in die tijd tot het keurvorstendom Brunswijk-Lüneburg. Het glasmuseum Steina bewaart in zijn ruimtes de herinnering aan een oud ambacht, dat belangrijk was voor de zuidelijke Harz. Het laat zien wat hier meer dan 300 jaar geleden al van glas kon worden gemaakt.

➤ Glossarium

Landmarkeringen zijn zichtbare landschapspunten of buitengewoon bekende plaatsen. Ze geven oriëntering in een van de grootste Geoparken. Voor iedere landmarkering, in een deelgebied van het Geopark, is een speciale folder verkrijgbaar.

Geopunten zijn punten van bijzondere interesse. Hier is de geschiedenis van de aarde, maar ook de ontwikkeling van het cultuurlandschap goed te herkennen en te tonen. Geopunten zijn in de landmarkeringen genummerd en kunnen tot individuele geo-routes worden verbonden. Geopunt nr. ① is altijd de plaats van de naamgevende landmarkering.

De kaart helpt u bij de planning van uw eigen **geo-route** rondom Bad Sachsa. Van hieruit kan een deel van de 1.393 km lange wandelroute langs de voormalig Duits-Duitse grens worden ontdekt.

Bestelling van overige folders

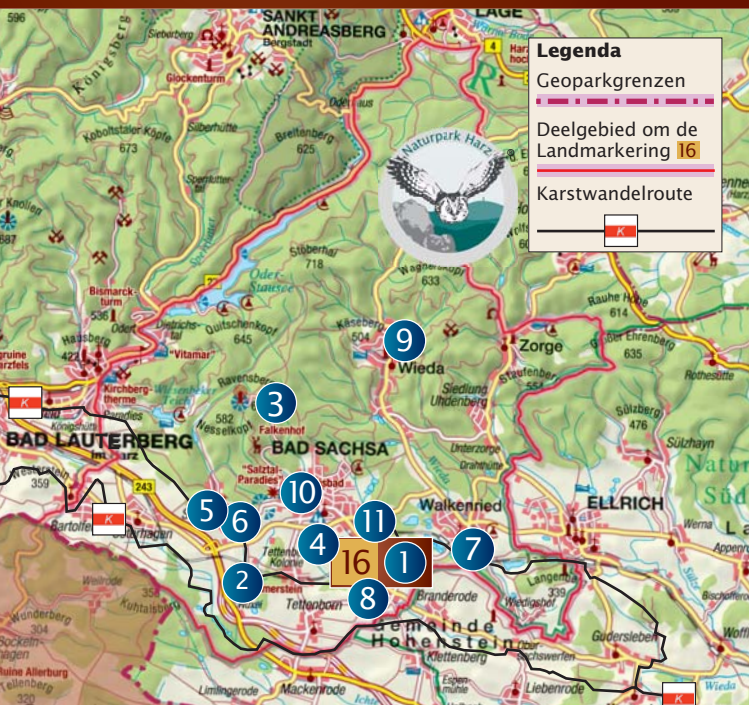
Order leaflets in English

Information en français

Bestil flere foldere

Bestellung weiterer Faltblätter

www.harzregion.de

7

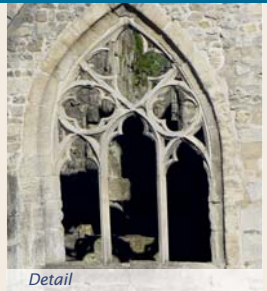
Gipsmortel

Klooster van Walkenried

Rond 400 jaar werkten op deze eens zo beroemde plaats monniken uit de Orde van de Cisterciënzers. Hun werk heeft sporen nagelaten, niet alleen in de architectuur. In het cultuurlandschap voor de 'huisdeur van het monniken' is ook een belangrijk cultuurmonument bewaard gebleven: de kloostervijvers zijn door de monniken aangelegd. Tegenwoordig is hun klooster een museum: ZisterzienserMuseum Kloster Walkenried, waar de bezoekers een reis door de tijd maken om meer te weten te komen over het bidden en werken achter kloostermuren. Akoestische en visuele presentaties en de museale visie op de groot-schalige economische activiteiten van de monniken - vergelijkbaar met een moderne onderneming - versterken de fascinatie van deze plek nog meer. Het klooster werd gesticht in 1129 en de kerk werd ingewijd in 1137. Het economische succes leidde al rond

Klooster Walkenried

Detail

1200 tot een enorme toename van monniken en lekenbroeders. Het romaanse complex moest wijken, maar de nu gotische kerk kon pas in 1290 worden ingewijd. Het economische belang van Walkenried kwam tot uiting in de omvang en bouwtechniek. Vandaag de dag documenteert de ruïne de imposante dimensies. Het bouwmateriaal bestaat uit dolomiet uit het Zechstein en mortel van lokaal gips. De stenen voor de bouwdecoraties zijn bijzonder fijn bewerkt en afkomstig van dikwandig dolomiet van de lagunale, fijngelaagde afzetting aan de Wolfskuhle. Tussen Nüxei en Osterhagen ligt de historische winningslocatie. In tegenstelling tot de gotische kloosterkerk is de clausuur bijna volledig bewaard gebleven. Het klooster heeft een bijzonder kenmerk: het heeft twee schepen. Deze architectonische zeldzaamheid, overspoeld met licht en gekenmerkt door een onmiskenbaar hallenkarakter, is van oudsher het 'handelsmerk' van Walkenried.

De steengroeve 'Kranichstein' bij Neuhoof, gerund door Saint-Gobain Formula GmbH Walkenried, produceert sinds het begin van de 20^e eeuw ruwe gipssteen. Het gips in de omgeving van Bad Sachsa en Walkenried kan stratigrafisch aan Werra-anhydriet worden toegevoegd. Vergeleken met andere grondstoffen heeft het hier gewonnen gips een buitengewone zuiverheidsgraad en witheid. Het is daarom voorbestemd als grondstof voor de productie van speciale gipsen (bijv. tandheelkundige en orthopedische gipsen) of vormgips voor porselein en sanitair.

Het afbouwgebied werd gereconstrueerd volgens de principes van recultivatie en renaturatie. In sommige gevallen werd, zelfs bij wijze van successie, een deel van het afbouwgebied aan een natuurlijke ontwikkeling overgelaten. De eerste stadia van de successie staan bekend om de rijkdom aan planten- en dier-

Gipssteengroeve Kranichstein

Gipsoven

soorten en het voorkomen van bijzonder zeldzame, zwak concurrerende soorten. Het doel van het herstel was een aan het karstlandschap aangepaste morfologie te creëren. Op basis hiervan werd een diepe depressie met navenant steile wanden, gebaseerd op een 'aardverzakking' gecreëerd. Aangezien de hele 'aardverzakking' is uitgesloten van grootschalige beplanting in de randgebieden, is het nog maar de vraag welke floristische en faunistische gemeenschappen zich in de loop der tijd zullen ontwikkelen. In de directe omgeving van de groeve is een replica van een historische gipsoven te zien als onderdeel van het natuurleerpad Kranichteiche. Hier wordt twee keer per jaar gips gebrand. Het kwalitatief hoogwaardige hoogovenproduct kan gebruikt worden als dekvloermortel speciaal voor restauratiedoeleinden. Eerste mogelijke toepassingen werden getest op de kloostermuur in Walkenried.

De aanwezigheid van hematiet in het Kastentaler revier tussen Wieda en Zorge en de overvloed aan hout en water zorgden ervoor dat Wieda vanaf de tweede helft van de 16^e eeuw tot bloei kwam. In het dal volgde het ene ijzerverwerkende bedrijf op het andere. Het water uit de Wieda, dat in greppels werd aangevoerd, dreef de waterraderen van de ertsmolens, de hoogovens, de blaasbalgen, de hamers van de hamerfabrieken en de molens aan. De sinopia-voorraden in het Silberbachtal veroorzaakte een sensatie in het hele land. Het kwikzilvermineraal werd gebruikt om rode pigmenten te extraheren. Het economische netwerk rond de centrale ijzerfabriek bracht werk en inkomsten voor mijnwerkers, houtskoolbranders, hoogoven- en ertsmolenwerkers, vormgevers, smeden, vrachtslieden, en ezeldrijvers. Tot de 1970er jaren produceerde de Wiedaer ijzerfabriek zijn beroemde ovens.

Uitzicht op de Lutherse kerk

Klokkentoren

Ten westen en noorden van Wieda ontstonden rond 1600 voor meer dan 100 jaar glasfabrieken. De bevolking groeide en in 1610 werd de eerste kerk in het Wiedadal gebouwd. De vrijstaande klokkentoren boven het dal van de Ruhme, riep al vanaf 1582 tot het zondagsgebed. Hertog KAREL I. VAN BRUNSWIJK-WOLFENBÜTTEL (1713-1780), die vanaf 1735 over het vorstendom Braunschweig-Wolfenbüttel regeerde, legde de eerste steen voor de huidige Lutherse kerk. Aan de Eerstesteening in 1770 wordt vandaag de dag nog steeds herinnerd in de C onder de hertogelijke kroon boven de hoofdingang. In het voormalige raadhuis van Wieda is een museum over glas- en ijzerfabrieken gevestigd. Het toont de geschiedenis van de mijnbouw, de ijzerbewerking en de kunst van het glas maken. Prachtige vondsten zijn afkomstig van opgravingen, vooral van de wijnglasfabrieken. Het gedeelte 'wonen in een glasblazersdorp' informeert over de leefomstandigheden in de huishoudens van de glasblazers. Een ander deel is gewijd aan het ontstaan van de kerk.

Openingstijden: april - oktober
wo en vr 13.30 - 15 uur, zo 15 - 17 uur
en op aanvraag ☎ 0049 5586 - 1248

10

Geopark-Informatiecentrum

NatUrzeitmuseum Bad Sachsa

Direct aan het kuurpark in Bad Sachsa, in het Kurhaus, bevindt zich het NatUrzeitmuseum. Hier kunnen we een kijkje nemen in de verschillende werelden, een tijdreis maken door de 290 miljoen jaar natuurgeschiedenis van de zuidelijke Harz van vandaag. In de Feuerwelten wordt het vulkanisme in de regio uitgelegd. Daar worden ook de gesteenten van de Ravensberg gepresenteerd en hun oorsprong uitgelegd. Inzicht in het ontstaan van het landschap in de regio wordt gegeven door de Geowelten. In de woestijnwerelden kunnen we leren welke planten- en diersoorten 258 miljoen jaar geleden aan de oevers van de Zechsteinzee voorkwamen. Zo worden bijvoorbeeld fossielen van de eerste naaldbomen op aarde en fossielen van dinosaurussen getoond. De zeeerelden geven inzicht in het leven in de koperleesteenzee. Daartoe behoort ook de reconstructie van fossiele vissen in hun vroegere habitat.

NatUrzeitmuseum

Burchtruine Sachsenstein

11

Regionale geschiedenis

Burcht Sachsenstein

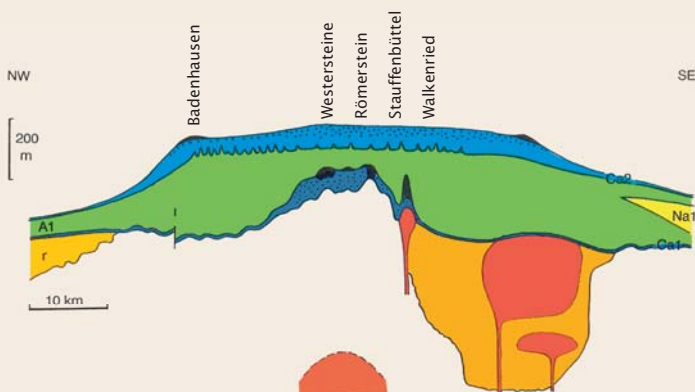
Van het geopunt, de Sachsenstein, alleen gescheiden door de spoorlijn Südharzbahn (Northeim-Nordhausen), vinden we de ruïne van de burcht Sachsenstein op de uitloper van de Blumenbergkoppen. HENDRIK IV. (1050 – 1106) liet het bouwen om zijn heerschappij in het Harzvoorland veilig te stellen. Het was een van die acht burchten, die door de in de 11^e eeuw levende geschiedenschrijver LAMPERT VON HERSFELD al voor het jaar 1073 zijn genoemd. Nog steeds is de voor Salierburchten, uit het midden van de 11^e eeuw, typische muurtechniek duidelijk zichtbaar. Het visgraatmotief in het metselwerk is in de oorspronkelijke staat hersteld. Het kasteel, dat waarschijnlijk nooit helemaal af was en werd bezet door ministerialen, die belastingen voor de koning inden, moest na de Vrede van Gerstungen worden ontmanteld. OTTO VAN NORTHEIM (rond 1020 – 1083) had de Saksische opstand tegen HENDRIK IV. geleid.

Ontstaan

Geologische ontwikkeling van het gebied

In het zuiden van de Harz, tussen Barbis en Nüxei, ligt een kleine hoogte met de kenmerkende brandewijneik. De heuvel maakt deel uit van een onopvallend gebergte, dat ten westen van Steina vanuit de Harz naar het zuidwesten draait en in het Thüringer Eichsfeld onder duikt. Geologisch gezien wordt deze bergrug 'Eichsfeldschwelle' genoemd. Het grenst in het westen aan het gebied van landmarkering 16 en is de waterscheiding tussen de Elbe (Steina) en de Weser (Rhume). Het gebied wordt geologisch gekenmerkt door de overgang van de Eichsfeld-drempel naar het zuidoostelijke aangrenzende Südharzbekken met imposante gipsafzettingen en de afzettingen van riviergrind uit de IJstijd in de diepere lagen. Geologen kunnen aantonen dat de zuidelijke Harz al meer dan 250 miljoen jaar wordt gekenmerkt door deze heuvelrug, die tot 20 km breed en enkele honderden meters hoger is dan het omliggende landschap. Toen 260 miljoen jaar geleden, aan het begin van het Zechstein, een zee de Harz en grote delen van Midden-Europa overspoelde, vormde deze drempel een langgerekte ondiepe zone met talrijke eilanden. In de westelijke en oostelijke zeebekkens werd koperleesteen en later het gips afgezet. De afbeelding toont een dwarsdoorsnede van deze zeesedimenten in de zuidelijke Harz. De drempel werd snel overstroomd. Er werden eilanden en ondiepe watergebieden gevormd: omstandigheden die de groei van riffen mogelijk maakten. Destijds was de zuidelijke Harz de plaats waar Cairo nu geografisch gezien ligt. Er heersten klimatologische omstandigheden, zoals aan de Rode Zee. Al meer dan 250 miljoen jaar geleden, in het Onder-Perm, bestond er in de zuidelijke Harz vulkanisme: Ravensberg en Stauffenbüttel getuigen daarvan.

Legenda: Zwart: Zechstein-riffen - Rood: Vulkanische vorming
 Groen: Werra-anhydriet - Geel: Werra-steenzout - Oranje: Rotliegend
 Middelblauw: Staßfurtdolomiet/stinkleisteen - Gestippeld: vlakwaterafzettingen
 - Donkerblauw: Zechsteinkalk - volgens J. PAUL, Göttingen

Informatiepunten

Eetgelegenheden en Overnachtingsmogelijkheden

Hotel garni „Sonnenhof“
Bad Sachsa
www.sonnenhof-bad-sachsa.de
☎ **0049 5523 - 94370**

Hotel Pension Ursula
Bad Sachsa
www.pensionursula.com
☎ **0049 5523 - 3674**

Jugend- und Bildungshaus
Tettenborn e.V. Bad Sachsa
www.jubi-haus.de
☎ **0049 5523 - 8995**

Ferienpark Salztal Paradies
Bad Sachsa
www.salztal-paradies.de
☎ **0049 5523 - 950902**

REGIONALVERBAND HARZ E.V.

Het Regionalverband Harz is een non-profit samenwerking van de districten Goslar, Göttingen, Harz, Mansfeld-Südharz, Nordhausen en de werelderfgoedstad Quedlinburg. Doelstelling van de vereniging is de ondersteuning van kunst en cultuur, monumentenbescherming en -zorg, natuurbescherming en landschapsonderhoud, internationale eensgezindheid, tolerantie op alle gebieden van cultuur en de verstandhouding tussen diverse volkeren, maar ook de leefbaarheid in de omgeving. Omgezet worden deze doelstellingen o.a. door de samenwerking van de natuurparken in de Harz. De door 130 leden ondersteunende Regionalverband Harz is daarnaast verantwoordelijk voor het UNESCO-Geopark in het 6.202 km² grote zuidelijke gedeelte.

Uitgever: Regionalverband Harz e. V., Hohe Straße 6, 06484 Quedlinburg
☎ 0049 3946 - 96410, E-Mail: rvh@harzregion.de
1. Oplage
© Regionalverband Harz e. V.
Quedlinburg 2020. Alle rechten voorbehouden.
www.harzregion.de

Internet:
Auteurs: Dr. Gerald Dehne, Dr. Klaus George & Dipl.-Geol. Firouz Vladi
Foto's: Dehne, George, Jentsch (Kloster Walkenried) & Linke
Lay-out: Design Office Agentur für Kommunikation GmbH, Bad Harzburg
Vertaling: Aletta Jaeckel

Met vriendelijke
ondersteuning:

Niedersachsen